

**ระบบสวัสดิการสังคมเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาผู้ได้รับผลกระทบ
จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้**

ผลงานทางวิชาการ
นายสุเทพ โชคบุญธิยานนท์

การศึกษาเรื่อง ระบบสวัสดิการสังคมเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพรวมระบบของการจัดบริการสวัสดิการสังคมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการประเมินระบบสวัสดิการสังคมทั้งในด้านแนวคิด กระบวนการทำงาน และข้อจำกัดในการทำงาน

ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้และ ทบทวนการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า กระทรวงฯ ได้ให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการเยียวยาและฟื้นฟูให้แก่กลุ่มเด็ก โดยเฉพาะเด็กกำพร้า กลุ่มสตรีหม้าย กลุ่มผู้พิการหรือทุพพลภาพ ตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ แล้ว ยังเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชน ครอบครัว ชุมชน อาสาสมัคร เพื่อเป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือเยียวยา เฝ้าระวังเตือนภัยปัญหาทางสังคม และร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า กระทรวงฯ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมเชิงบูรณาการในการฟื้นฟูและพัฒนาผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ต้องเผชิญกับภาวะความสูญเสียที่รุนแรง ซึ่งได้แก่กลุ่มเด็ก โดยเฉพาะเด็กกำพร้า และกลุ่มผู้พิการ ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่เปราะบางในภาวะการพึ่งพาตนเอง โดยการพัฒนากระบวนการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้ได้รับผลกระทบฯ กลุ่มนี้ มุ่งการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ในการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิต ในมิติด้านสุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย รายได้ ชีวิตครอบครัว และการมีส่วนร่วม โดยกระบวนการจัดสวัสดิการสังคมกลุ่มเด็ก ประกอบด้วย การฟื้นฟูสภาพจิตใจ การสร้างแผนชีวิตเด็ก การจัดบริการพื้นฐานที่จำเป็นให้เข้าถึงเด็กอย่างมีคุณภาพ การจัดหาครอบครัวทดแทน/ครอบครัวบุญธรรม การเสริมสร้างศักยภาพการดำรงชีวิตให้แก่ครอบครัวและผู้อุปการะเด็ก และส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพเด็ก อย่างเป็นองค์รวมต่อเนื่องภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและชุมชน รวมถึงการสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมเพื่อลด

ภาวะเสี่ยง และการติดตามผลการพัฒนาศักยภาพเด็กและครอบครัวรายบุคคล สำหรับกระบวนการจัดสวัสดิการสังคมของกลุ่มคนพิการ ได้แก่ การฟื้นฟูทางการแพทย์และการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้พิการและครอบครัว การเตรียมความพร้อมในการกลับสู่ครอบครัวและชุมชน การฟื้นฟูทางการศึกษาและอาชีพ และเสริมสร้างศักยภาพการดำรงชีวิตอยู่กับครอบครัวและชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และการส่งเสริมให้ชุมชนร่วมดูแลและพัฒนาศักยภาพคนพิการ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณค่า โดยกลไกการทำงานเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและคนพิการที่ได้รับผลกระทบ คือ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจังหวัด การระดมสรรพกำลังจากภาคีเครือข่ายและทีมสหวิชาชีพ กองทุนสวัสดิการสังคมต่างๆ และการมีส่วนร่วมของเด็กและคนพิการที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ฯ

อีกทั้งกระทรวงฯ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพที่เอื้อต่อการจัดสวัสดิการสังคม ระดับชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดย

1) การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสวัสดิการสังคมในผู้นำชุมชน ท้องถิ่น โดยยอมรับว่าการจัดสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของคนในชุมชน ที่จะต้องเรียนรู้ปัญหาของตนเองเสนอปัญหาและกำหนดความต้องการและวิธีการ โดยเฉพาะผู้นำที่เป็นทางการจะต้องมีบทบาทต่อการริเริ่มจัดสวัสดิการและการจัดการจัดการทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดสวัสดิการ

2) การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้แก่นักวิชาชีพเฉพาะด้านสวัสดิการสังคมในชุมชน เพื่อการกระจายบริการสวัสดิการสังคมในระดับชุมชนและครอบครัวอย่างเสมอภาค เป็นธรรม และเป็นกลไกสำคัญในการเสริมพลังความสามารถของประชาชนและชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านการเรียนรู้ การบริหารจัดการสวัสดิการในชุมชน การจัดการเกี่ยวกับระบบข้อมูลของสภาพปัญหาความต้องการ ตลอดจนระบบการเฝ้าระวังทางสังคม

3) การจัดทำระบบเฝ้าระวังในชุมชน เพื่อทำหน้าที่ในการสะท้อนปัญหาความต้องการและเป็นแหล่งจัดเก็บวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการวางแผน การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) การพัฒนาระบบอาสาสมัครที่เข้มแข็ง โดยการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ เพื่อการฟื้นฟูสภาพจิตใจ และให้การดูแลผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบฯ รวมถึงผู้ด้อยโอกาส ผู้อยู่ในภาวะยากลำบากในชุมชน อาทิ เด็ก คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง รวมถึงการประสานส่งต่อบริการ ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพและทั่วถึง ระบบอาสาสมัครที่เข้มแข็งยังส่งผลต่อระบบข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังและจัดสวัสดิการในชุมชน รวมทั้งยังเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน

5) การเสริมสร้างระบบเครือข่ายที่มีศักยภาพในชุมชน โดยเครือข่ายที่มีศักยภาพ จะมีความสามารถในการเคลื่อนไหวก่อนเพื่อแก้ปัญหาและพึ่งพาตนเอง ซึ่งช่วยทำให้กลุ่มและเครือข่ายเกิดความแข็งแกร่งและขยายตัวร่วมกับเครือข่ายชุมชนประเภทอื่น ๆ รวมถึงมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ และการเสริมพลังทางสังคม ในการสร้างระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น ที่จำเป็นและเหมาะสมสำหรับประชาสังคมในพื้นที่ โดย

- ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรและเครือข่ายของผู้ได้ผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิ เพื่อการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาของตนเอง และเสนอแนะเชิงนโยบายในการฟื้นฟูและพัฒนา
 - ส่งเสริมการรวมกลุ่ม คนในชุมชนและ/หรือภาคประชาสังคม เพื่อการมีส่วนร่วมในการกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาผู้ได้รับผลกระทบฯ รวมถึงการเป็นเครือข่ายในการเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - พัฒนาศักยภาพของสถาบันทางศาสนา ชุมชน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ในการทำบทบาทการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ และเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
 - ส่งเสริมให้ท้องถิ่น/ชุมชน จัดสวัสดิการเพื่อการฟื้นฟูเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภายใต้อริบทศาสนาและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ โดยรัฐสนับสนุนด้านวิชาการ และสมทบงบประมาณบางส่วน
- ทั้งนี้ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ในการทำให้การขับเคลื่อนระบบสวัสดิการสังคมเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาผู้ได้รับผลกระทบฯ ให้เกิดสัมฤทธิ์ผล คือ
- 1) การเสริมสร้างหลักประกันทางสังคมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน และลดอัตราการสับเปลี่ยนงาน หรือย้ายงาน โดยเฉพาะบุคลากรที่ต้องปฏิบัติงานภาคสนาม รวมถึงพนักงานจ้างเหมาบริการ ลูกจ้างชั่วคราว เช่น
 - การได้รับเบี้ยเลี้ยง
 - การประกันชีวิตโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

- ได้รับสิทธิพิเศษในบริการของรัฐและเอกชน เช่น ช่องทางพิเศษในการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลของรัฐ ได้รับส่วนลดค่าใช้จ่ายในสถานพยาบาลเอกชน ร้านค้าและบริการ

- สร้างโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและความก้าวหน้าของบุคลากร เช่น จัดสรรทุนการศึกษาต่อสถาบันการศึกษาในพื้นที่ การใช้ประสบการณ์ทำงานในพื้นที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินเพื่อเลื่อนตำแหน่ง

2) การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อจัดการระบบสวัสดิการสังคม โดยเน้นระบบสารสนเทศเพื่อการบ่งชี้และเฝ้าระวังสถานการณ์ การจัดทำแผนและการบริหารแผน รวมทั้งการติดตามประเมินผล

3) การจัดทีมงาน (Perfect staff) และพัฒนาระบบช่วยอำนวยความสะดวกด้านสวัสดิการสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การช่วยอำนวยความสะดวกและการสื่อสารในการปฏิบัติการกิจด้านสวัสดิการสังคม และการเป็นแกนนำในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้แก่ผู้บริหาร และถ่ายทอดไปสู่หน่วยอื่นๆ ทั้งในราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วต่อไป โดยใช้กระบวนการพัฒนา คือ

Learning → developing → think tank → process → pleasure

4) การใช้มาตรการเชิงบวก และมาตรการทางสังคมในการให้องค์กรภาคธุรกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือฟื้นฟูประชาชนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

5) จัดระบบความร่วมมือในการทำงานของเครือข่ายต่างๆ เพื่อการจัดสวัสดิการสังคมในการเยียวยา การฟื้นฟูและพัฒนาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบฯ รวมถึงสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมแก่ผู้อยู่ในภาวะยากลำบากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

และเพื่อให้การศึกษาค้นคว้าเอื้อประโยชน์สูงสุดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีประสิทธิภาพและเป็นองค์รวมมากขึ้น ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีการนำแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและคนพิการที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ โดยจัดให้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของภาคีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดเครื่องมือในการติดตามประเมินผลเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประโยชน์ต่อผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ฯ และเป็นกลไกในการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการทำงาน และ

การศึกษากระบวนการจัดการความรู้ในการเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของกลุ่มอาสาสมัครเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ และหน่วยเคลื่อนที่ การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ประจำอำเภอเพื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และจัดทำแนวทาง และระบบสวัสดิการสังคมในภาวะวิกฤติ

บรรณานุกรม

หนังสือทั่วไป

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และ (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2550.
- , ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548.
- , กระบวนการสร้างเครือข่ายงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการในชุมชน. สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549.
- , โครงการศึกษาสังคมวัฒนธรรมชุมชนตามกรอบมาตรฐานทางสังคมระดับชุมชน. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552.
- , ผลงาน 4 เดือน(มกราคม-เมษายน 2552) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552.
- กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้, การพัฒนาตามยุทธศาสตร์การ พัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้. (สำเนา) 2548.
- , ประมวลข้อมูล แนวคิด และแนวทางแก้ไขปัญหาพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. (สำเนา) , 2548.
- , เอกสารประกอบการเชิงปฏิบัติการ แนวทางสร้างเสริมสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้(สำเนา), 2548.
- ขวัญชัย วงศ์นิติกร, “นโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยสันติวิธี” รายงานการวิจัยนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (สำเนา) , 2549.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ . รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.). กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549.

คณะกรรมการกระจายรายได้, สวัสดิการพื้นฐาน (Social Safety Net) : รากฐานความเป็นธรรมทางรายได้.
สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550.

จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์. สวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ, การดำเนินกระบวนการยุติธรรม ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัญหาและ
แนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส
ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2546.

-----, รายงานการศึกษารูปแบบและความเป็นไปได้ในการจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชน. กรุงเทพฯ :
โครงการการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย คณะ
เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ธนศ อภรณ์สุวรรณ. ทำความเข้าใจปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. สารคดี(11
กุมภาพันธ์ 2548) : 65-74, 2548.

นิคม จันทรวิทุร. “การสร้าง ความมั่นคงทางสังคม : แนวคิดและข้อพิจารณา” ใน ยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่องาน
สวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

บัญญัติ จันทน์เสนะ, “ยุทธศาสตร์การสร้าง ความมั่นคง ” ใน 20 ศอ.บต.บันทึกประวัติศาสตร์ 2
ทศวรรษแดนใต้. สงขลา : โฟ – บาร์ด, 2545.

คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย
ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550-2554). สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม
แห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550.

ทัศนีย์ ลักษณะอักษร. การสังคมสงเคราะห์ชุมชน : มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

-----, การใช้ทรัพยากรในงานสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและหนังสือ โครงการปริญญา
โท การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

ประชาสงเคราะห์, กรม. กองวิชาการและแผนงาน. 2538. “แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมโดยการ
พึ่งพิงบริการของภาครัฐ”, การประชาสงเคราะห์ 2 (มีนาคม – เมษายน), 12.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. “ กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา ”. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย, 2543.

เพทาย ศิริมุสิกะ, การตัดสินใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาต่อการศึกษาต่อ
ในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.

ไพศาล วิสาโล, พระ. “ สวัสดิการสังคมเชิงพุทธ ” “ ใน ยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่องานสวัสดิการสังคม . หน้า 5 -
13. กรุงเทพฯ ฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

มาริสสา ภูเพชร. ความหมายและแนวคิดด้านสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ ฯ : ม.ป.พ., 2536.

ระพีพรรณ คำหอม , รูปแบบการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในยุคโลกาภิวัตน์ . กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

-----, สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย : Social Welfare and Thai Society. กรุงเทพฯ ฯ : โครงการปริญญา
โทสาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. การสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนา รูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุน
สวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ 12 พื้นที่. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551.

วิไลวัจน์ ฤกษ์ะภูติ. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์, 2523.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และสุรางค์รัตน์ อรรถศาสตร์ศรี . การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย. กรุงเทพฯ ฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

ศรีทัตติม พานิชพันธ์ . “ จุดเริ่มต้นการสังคมสงเคราะห์ ” ใน เอกสารวิชาการ หลักสูตรนักบริหารงาน
ประชาสงเคราะห์ เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ ฯ : กรมประชาสงเคราะห์, 2522.

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล. การปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน . (อี พี เอ ปริทัศน์ เล่มที่ 3)
โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545.

สุนทร นนทเกษ, นโยบายและรูปแบบสวัสดิการสังคมในการเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่จังหวัด

ชายแดนภาคใต้. เอกสารวิชาการ เพื่อประเมินตำแหน่งนักพัฒนาสังคม 9 ชช. (ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการบริหารจัดการจังหวัดชายแดนภาคใต้), 2552.

----- . บทบาทของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการฟื้นฟู เยียวยา สตรีและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้. เอกสารวิชาการ เพื่อประเมินตำแหน่งนักพัฒนาสังคม 9 ชช. (ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการบริหารจัดการจังหวัดชายแดนภาคใต้), 2552.

สุภาภรณ์ จันทวานิช. “วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ” ใน แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ. เอกสารการสัมมนา เรื่อง การวิจัยเชิงคุณภาพในสังคมศาสตร์และการศึกษา ๑, กรุงเทพฯ ๑ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522.

_____. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ ๑ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2540.

สุรชาติ บำรุงสุข, นวัตกรรมความมั่นคง ระบบงานความมั่นคงใหม่ของไทย. กรุงเทพมหานคร : Animate Group, 2547.

สุรสิทธิ์ รุ่งเรืองศิลป์. “การจัดบริการสังคมของเทศบาลในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโท คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

สำนักงานกระทรวงมหาดไทยส่วนหน้า, สรุปผลการอบรมเชิงปฏิบัติการข้าราชการและผู้นำมวลชนเพื่อใช้แนวทางสันติวิธีแก้ไขปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา, 2549.

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ (พ.ศ. 2550-2554). สำนักนายกรัฐมนตรี, 2550.

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, โจทย์ของแผ่นดิน ประชาเสวนา 8 กลุ่มปัญหาเรื้อรังของประเทศ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้, การดำเนินงานคณะกรรมการเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปีงบประมาณ 2547. กรุงเทพฯ ๑ : มปพ., 2547.

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12. ชุดความรู้การส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมในเทศบาล ตามแนวคิดเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551.

อุบล หลิมสกุล. งานสวัสดิการสังคมภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน:มุมมองของผู้ให้บริการ(สำเนา), 2541.

อภิญา เวชชัย. การอภิปรายเป็นคณะในการประชุมวิพากษ์สาธารณะเรื่อง “ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์”. เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2547.

อภิญา เวชชัย และกิติพัฒน์ นนทปัทมคุลย์. การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส กลุ่มคนจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

หนังสือพิมพ์มติชน. กรุงเทพมหานคร : 16 ตุลาคม 2547. หน้า 4.

Aspaliter,C.**Conservative welfare state sydtems in East Asia**. Westport, CT: Praeger Publish. 2001.

Barnard, Chester I.. **The Function of Executive**. Cambridge, Massachusettes : Harvard University. 1970.

Biesanz, Moris H. and Biesanz, John.**Introduction to Sociology**. New Jersey : **Prentice – Hall**. 1978.

Blau, Peter and Scott, W. Richard . **Formal Organization : A Comparative Approach**. Sanfrancisco : Chandler. 1962.

Broom, Leonard and Selznick, Phillip. **Sociology**. New York : Harper and Row. 1968.

Friedlander, Walter A. 1963. **Introduction to Social Welfare**. New Delhi : Prentice – Hall

George,Vic & Wilding,Paul. **Welfare and Ideology**. Great Britain: Harvester Wheatshraf. 1994.

Hicks, Herbert G. **The Management of Organization : A Systems and Human Resources Approach**. New York : McGraw-Hill , 1972.

Merton, Robert K. **Social Theory and Social Structure**. New York : Free Press, 1964.

Ozawa,M.N. Social welfare spending on family benefits in the United States and Sweden: A comparative study. Family Relations, 53(3) : 301-309, 2004.

Turner,Jonathan H. **The Structure of Sociological Theory**. Home Wood, Illinois : Darsey, 1982.